

Ислом Нури

Hokimga guvohlarsiz, xoliga oziga maxfiy ravishta nasihat kilish - xokimlarga nasihat kilish odoblar qilindi

Iyoz ibn G'anm roziyallohu anhudan rivoyat kilinadi: Rasululloh solallohu alayhi va salom aytilar: «Kimda-kim tantanali sohibiga nasihat kilmoqchi bylsa, uni ochik-oshkor kilmasin. Qulidan ushlab, xoli kilib gapirsin. Qobul qilsa qildi, bylmasa zimmasidagi vazifani ado etgan byladi »(Axmad, Ibn Abi Osim rivoyatasi, Alboniy saqih sanagan).

Iyoz ibn G'anm roziyallohu anhudan rivoyat kilinadi: Rasululloh solallohu alayhi va salom aytilar: «Kimning sultonga nasihati bulsa, uni xoli topib, qulidan tutib gapirsin. Qobul qilsa qildi, rad qilsa ham u o'z zimmasidagi vazifani ado qilgan byladi »(Axmad, Ibn Abi Osim rivoyatasi, Alboniy saqih sanagan).

Bunday qilish zo'rvon xokim olganda xaqiqiy ochiq aytish qoidaga qarshi kelmaydi

Abu Said al-Xudriy roziyallohu anhudan rivoyat kilinadi: Rasululloh sollallohu alayhi va salom aytiladi: «Eng ustun jihod - zurvon sulton olganda aytilgan adolatli so'zdir» (Sahihu sunani Abi Dovud: 3650).

Bir rivoyatda: «Eng qo'shimcha jixod - zo'rvon sulton oldida aytilgan haqiqat so'zdir».

Bir rivoyatda: Nabiy solallohu alayhi va sallam aytiladi: «Zo'rvon sulton olganda aytilgan adolat kalimasi eng ulkan jihodlardandir» (Sahihu sunanit-Termiziy: 1766).

Jobir roziyallohu anhudan rivoyat kilinadi: Rasululloh solallohu alayhi va salom aytilar: «Shaxidlarning sayyidi - Alza ibn Abdulmuttalib va zurvonon hukumati o'lib o'tdi, unga amri ma'ruf va nahiy munkar tomonidan olib

Ислом Нури

borilgan odamni davolash-49).

Abu Umoma roziyallohu anhudan rivoyat kilinadi: Rasululloh solallohu alayhi va salom aytilar: «Ollohga eng suyumli jixat – zo’rvon hukumatga aytilgan haqiqat so’zdir» (Ahmad va boshkalar rivati, Sahihul-jomiy: 168).

Shuningdek, zolimning qurilgan ushlab, uni zulmdan teginish va xok majburlash qoidasiga ham qarshi kelmaydi

Jarir roziyallohu anhuda rivoyat kilinadi: Rasululloh solallohu alayhi va salom aytishadi: «Qayer bir odam bir kavm ichida ma’siyatlar kilib turadigan bulsa, uni o’zgartirishga qo’riq buralib turing o’zgartirishmasam, odamlarni jonli ravishda kutib turing.

Abdulloh ibn Mas’ud roziyallohu anhudan rivoyat kilinadi: Rasululloh solallohu alayhi va salom aytiladi: «Mendan so’ng kilmaydigan narsalarini gapirishgan va buyrilmagan narsalarning kiladigan amirlari. Kim ularga qarshi qo’li bilan jihod qilsa, u mo’mindir. Kim ularga qarshi tili bilan jihod qilsa, u mo’mindir. Kim ularga qarshi kalbi bilan jihod qilsa, u mo’mindir. Unning ortida esa bundayon yugdir ». (Sahihu mavrid-iz-zam’on: 1298).

Musulmon xokimiga xurmat-qayta tiromish ko’rsating ham raiyat zimmasiga kerak bo’lgan ishlardan

Anas ibn Molik roziyallohu anhudan rivoyat kilinadi: Rasululloh solallohu alayhi va sallamning katta saqlanadigan joylari bizni qaytargan: «Amirliklaringni so’qmoqlar, ularaga xiyonat qiluvchilar, ularni yomon ko’rmonlar, Alloxdan saqlaning! Shubha, ish (ulim) yaxshidir ». (Ibn Abi Osim «Sunna» da rivoyat, Alboniy sagih sanagan).

Abu Bakra roziyallohu anhudan rivoyat kilinadi: Rasululloh solallohu

Ислом Нури

alayhi va salom aytilar: «Kim Ollohning sultonini xorlasa, Olloh uni xor qiladi» (Termiziy, Ibn Abi Osim «Sunna» da rivoyat, Albaniy sahih sanagan).

Abu Bakra roziyallohu anhudan rivoyat kilinadi: Rasululloh solallohu alayhi va salom aytilar: «Kim Ollohning sultonini ulug'lasa, qiyomat kuni Olloh uni ulug' qilardi» (Tabaroni va boshkalar rivati, Sahihul-59):

Muoz ibn Jabal roziyallohu anhudan rivoyat kilinadi: Rasululloh solallohu alayhi va salom aytiladi: «Beshta ish borki, kim katta bittasini qilsa, Ollohning kafolati buvladi: kasalni ko'rsa yoki jonzaga qatnashning kerakmi? , u odamlarning yomonligidan salomat bo'lib, uyida o'tirsa »(Axmad, Ibn Abi Osim« Sunna »da rivoyat, Albaniy saqih sanagan).

Abu Muso Ash'ariy roziyallohu anhudan rivoyat kilinadi: Rasululloh solallohu alayhi va salom aytilar: «Muvsafid musulmonni, Qur'onga (undan maxfiy ma'nolar izlab yoki unga qat'iyatli amal kilaman deb) ushlab turing va o'zingni unutib qo'yganing kabi. kishini) xurmat kilish, adolatli sultonga xurmat-tiktirom boshini keltirish Ollohni ulug'lash ishidan »(Sahihu sunani Abi Dovud: 4053).

Omnia (davlat) mulkidan xokim nimalarga haqiqat

Abdulloh ibn Zurayr al-G'ofiqiydan rivoyat kilinadi: Qurbonlik kuni Ali ibn Abi Tolib huzuriga kirgan etik, bizga xazira (gushtli atalaga ohshash taom) taqdim qildi. Biz: «Ey amirul mu'miniyn, bizga mana bu erdak va g'ozlardan bersangiz bo'ladi, mol-dunyo ko'p bo'ladi», dedik. U dedi: «Ey Ibn Zurayr, men Rasululloh solallohu alayhi va salamning:« Xalifaga ikkilamchi tovoqdan boshqali halol byulmaydi, bir tovoqni ozi oilasi bilan olib bordi, bir tovoqni (mehmonxonaga) olib keldi », deganlarini

Ислом Нури

eshitganman» (Axmad, Ibn Vido) »Da rivoyat, As-silsilatus-sahaja: 362).

Mustavrid ibn Shadzod roziyallohu anhudan rivoyat kilinadi: Rasululloh solallohu alayhi va salom aytdilar: «Kim bizda omil (amaldor-xizmatchi) bulysa (baytul-mol ko'rsatgandan) uylansin, xodimi buldisa xadim olsin, uyjoyini olib keting-uy! Kim bunnan ortchhasini olsa, xiyonatkor buladi »(Abu Dovud rivoyatasi, Alboniy« Mishkot »da soatiy sanagan: 3751).

Bundan ortiqchasi Ollohning molida tumani tasaruf kilish byladi

Xavla al-Ansoriydan rivoyat kilinadi: Rasululloh solallohu alayhi va salom aytiladi: «Keyingi kishilar Ollohning molida tumani tasaruf qiladilar. Qiyomat kuni ularga duzax buladi »(Buxoriy rivoyat).

Zolim va fosiq musulmon podshoh bilan birgalikda kelishib aralash va aralashib yurish agar uning zulmi, fisqi va tug'yonga yordam berish uchun olib kelsa, undan chetlatish kerak

Abu Said va Abu Hurayra roziyalohu anhumodan rivoyat kilinadi: Rasululloh solallohu alayhi va salom aytiladi: «Ustingga shunday amirlar keladiki, yomon odamlarni yoqinglarga o'qish, namozni doimiy ravishda kechiktirish. Kimda-kim ulardan shu narsani bilsa, asslo irrif (jamoat yoki mahalliy rais) ham, sho'rtiy (mirshab, politsiyachi) ham, yilchi ham, xazinabon ham bylmasin » (Ibn Xibbon rivati, As-silsilatus-sahifa: 360).

Abu Said al-Xudriy roziyallohu anhudan rivoyat kilinadi: Rasululloh solallohu alayhi va salom aytiladi: «Mening so'ng sizlarga bilgan narsalarini gapirishgan va bilganlarga amal qilganingiz omillar (amaldorlar) voliy bomadi. Ularga itoat kilish toatdir. Bir vaqtning shu holatida turizlar. So'ng ulardan kelin bilmagan narsalarini gapirishgan va bilmagan narsalarini kiladigan omillar voliy buladi. Kimda-kim ularga

Ислом Нури

do'stona munosabatta katta va yordam bersa, katta qullab-quvvatlasa, o'zlarining o'zlari ham halol bo'lishadi, boshqalarni ham halokatga olib borishadi. Ularga tanlaganingiz bilan aralashtirilganlar, birgina amallaringiz bilan biladigan ulkan ajralinglar! Yaxshiga yaxshi deb, yomonga yomon deb guvohlik beringlar! » (Tabaroniy rivoyat, As-silsilatus-sahaja: 457).

Uboda ibn Somit roziyallohu anhudan rivoyat kilinadi: Rasululloh solallohu alayhi va salom aytilar: «Mendan so'ng sizlarga shunday amirlar keladiki, munkar deb bilgan narsalarini ma'mur, ma'ruf deb bilgan narsalarini aytib berasizlar. Sizlardan qayerda bo'lishingizni va vaziyatga murojaat qilsangiz, Oллоhga osiy katta bo'lgan kimsaga itoat qilasiz! » (Xokim rivoyat, As-silsilatus-sahaja: 590).

Abdulloh ibn Mas'ud roziyallohu anhudan rivoyat kilinadi: Rasululloh solallohu alayhi va salom aytilar: «Mendan keyin kelajakda ishlarni olib borishni juda yaxshi ko'rasiz, sunnatni o'zgartirasiz, bizni ajrata olamiz, namozlarni davom ettiramiz». Men: «Yo Rasululloh, agar yoshlarga zamonga etsam nima qilsam kerak?» deb so'radim. «Nima qilay deb so'rasan-a, ey Ibn ummi Abd?! Oллоhga osiy katta bo'lgan kimsaga itoat qilasiz! », Dedilar. (Ahmad, Ibn Moja, Tabaroniy rivoyat, As-silsilatus-sahaia: 590).

Ka'b ibn Ujra roziyallohu anhudan rivoyat kilinadi: Rasululloh solallohu alayhi va salom aytilar: «Quloq solinglar! Mendan sung amirlar buladi. Kim ularning huzuriga kirib, yolg'onlarini himoya qilib, zulmilarga yordam berasiz, u mendan emas, men undan emasman, (qiyomat kuni) mening huzurimga havzi kavsarga kelmaydi. Kim ular oldiga kirmasa, zulmilarga yordam bermayman, yolg'onlarni xaykalamasa, u mendan, men esdan unmanman, u mening huzurimga havzi kassarga keladi »(Sahihu sunanit-

Termiziy: 1843).

No»mon ibn Bashir roziyallohu anhudan rivoyat kilinadi: Rasululloh solallohu alayhi va salom aytilar: «Ogoh blinglar! Mendan sung zulm kiladigan va yolg'on gapirigan amirlar buladi. Kim ularning yolg'onlarini ochklasa, zulmlarda ularaga ko'maklashsa, u men emas, men undan emasman! Kim ularning yolg'onlarini ko'rgazma, zulmlarda ularaga ko'maklashmasangiz, u mendan, men esdan chiqaman! » (Axmad rivoyat, Sohihut-targ'ib: 2244).

Abdulloh ibn Xabbobdan, uning otasi (Xabbob ibn Arat roziyallohu anhu) dan rivoyat kilinadi: Biz Nabiy solallohu alayhi va salomning eshiklarini yoqib yuborgan edik. U zot oldimizga chiqib kelilar va: «Quloq solinglar!», Dedilar. Biz: «Qulog'imiz sizda», dedik. Yana: «Quloq solinglar!», Dedilar. Biz: «Qulog'imiz sizda», dedik. Yana: «Quloq solinglar!», Dedilar. Biz: «Qulog'imiz sizda», dedik. Sug' dedilar: «Mendan sung amirlar buladi. Sizlar ularning yolg'onlarini tashqi muhokamanglar, zulmilarga yordam beraman! Kim ularning yolg'olonlarini ko'rgazmasi va zulmilariga yordam beraman, mening huzurimga havzga kelmaydi! » (Tabaroniy, Ibn Xibbon rivoyatasi, Sahihut-targ'ib: 2245).

Ibn Abbos roziyallohu anhumodan rivoyat kilinadi: Rasululloh solallohu alayhi va salom aytiladi: «Kelajakda amirlar buladiki, ularning ma'ruf ishlarini ham, munkar ishlarini ham buvladilar. Kim ularga qarshi bulsa najot topadi, kim ulkan ajralsa salomat buladi, kim ularga aralashsa xoliq buladi »(Tabaroniy rivoyat, Sahihul-jomiy: 3661).

Ummu Salama roziyallohu anhadan rivoyat kilingan kurashda Rasululloh solallohu alayhi va sallam: «Sizlarga amirlar taoyin kilinadi. Sizlar katta yoshlikdan ham, yomonlikdan ham ko'rasizlar. Kim (ularning

Ислом Нури

yomonliklarini) yomon ko'rsa, ulardan pok bulibdi va gunohlarga sherik bylmabdi. Kim (ularning yomonliklarini) inkor etsa, (bu gunoh o'qishdan) kutilibdi. Biroq, ularning yomonliklarga rozi katta va ergashgan odam (unday emasdir) », dedilar (Muslim rivoyat).

Abu Umoma roziyallohu anhudan rivoyat kilinadi: Rasululloh solallohu alayhi va salom aytiladi: «Oxir zamonada ertalab Ollohning g'azabida ketib, kechqurun Ollohning g'azabida qaytuvchi mirshablar bulibdi»(Taborioidiy 36).

Ibn Abbos roziyallohu anhumadan rivoyat kilinadi: Rasululloh solallohu alayhi va salom aytiladi: «Kim zolimga botili bilan haqiqatni rad etishda yordam beraman, Olloh azza va jallaning va Rasulining zimmasidan (ochilgan) chet elda yashayapman» (As-20)

Abul-Avar as-Sulaymiy roziyallohu anhudan rivoyat kilinadi: Rasululloh sollallohu alayhi va salom aytdilar: «Sultonning eshiklaridan uzoq bug'ling! Chunki (ularga kirish) mashaqqat va xorlikka aylangandir »(Tabaroniy rivoyat, As-silsilatus-sahiha: 1253).

Abu Hurayra roziyallohu anhudan rivoyat kilinadi: Rasululloh solallohu alayhi va salom aytiladi: «Kim sultonning eshiklariga (ya'ni unining huzuriga) borsa fitnalandidir. Bir kishiningg sultonga yaqinlashishi qanchadan ortiq bylsa, Ollohdan uzoqlashishi shuncha ziyodaladi »(Axmad rivoyati, As-silsilatus-sahifa: 1272).

Abu Umoma al-Bohiliy roziyallohu anhudan rivoyat kilinadi: Rasululloh sollallohu alayhi va salom aytilar: «Xovuzim (hayoti havzi kavсар) Adan bilan Ammon oraligichi, xayr-ehsonlar osmon yulduzlarini bironta odam bilan birga olib ketishadi. Ummatlarimdan xovuzga, mening oldimaga

Ислон Нури

kishilar ijoda sochlari tug'g'igan, kiyimlari kiyingan, boy-bavlat oyollarga uylanmagan, ostonalarga – yani podshohlar eshaklarga – kelmog'ingni o'zingga o'xshatadigan .

Yukorida keltiriluvchi kurashlar Olloh yulida haroratakat kiladigan, Olloh noozil qilgan narsa bilan hukm kiladigan, fukarolar xususida Ollohdan qurqigan odil musulmon sulton-xokimga taalluqli emas. Mazkur sifatlar sohibi katta bo'lgan xokimga yordam berish, uni qullab-quvvatlash uchun albatta zarur.

Sultonlar haqiqatidagi axkomlarni suyiste'mol qilayotgan qishloq xo'jaligining xatosini shunki, ular oldingi ahkomlarga taalluqli shaharlik dalillarini ajratishlarini olib, ajratishlarini istamaydilar, jamoani olib tashladilar ham o'rtasida yig'ilib qolmaydilar.

Yoki Olloh nozil qilingan hukmlar bilan hukm kiladigan adolatli musulmon xokim haqiqatda aytilgan shar'iy dalillarni fosiq va zolim xokimga, bazazon kofir va murdad xokimatga ham tatbiq kilishdi. Ayrimlar esa, aktsincha, fosiq va zolim hukumat haqiqatda aytilgan so'zlarni adolatli musulmon hukumatga qo'shilishdi. Konvensiya ikki guruhning yuli ham xato va zalolatdir. Birinchi gurux murjialar va ochiq tafrit fikrlarini uzida mujassam qilayotgon bulsa, ikkinchi guruxlardan uyushtirilgan xavojilarning buguni kunidagi davomchilarni hisoblab chiqadi.

Olloh taolo payg'ambarimizga, u zotning ahli va ashobiga salavot va salomlar yullasin.

Chunki, bunday qilish nasihatning xolis ekaniga alomat bo'ladi, hukumat ham uni qabul qilishni osonlashtiradi. Hokimning xatosi oziga cheklangan

Ислом Нури

bulsa va xokim bilan yolg'iz yaratilishi imkoni bulsa, unday maxfiy ravishda nasihat kilish ustun. Biroq, xokimning xatosi ustidan cheklanmay, javru zulmi barcha fuqarolarga umumiy bulsa va u o'z xatosini ochiq-oshkora qilmagani, bo'shashganlarni shu narsaga chaqirishi, qilmishlarini tozalash va quvg'inga olsa, bu holatni kuzatib turing. Chunki surbetlarcha aniqlanadigan kilinayotgan xatoyi isyonlarga maxfiy ravishda nasihat qilayapti bermaydi.

Aslida bular musulmon amirlari, biroq ikkilada sifat bilan – namozni davomiyligini kechiktirish va yomon odamlarni o'zlariga mamlakat ishlarini boshkarishda maslahatchilar, vazir kilib yurish bilan tanishtirish. Mana shu amirlarga nisbatan bo'lgan ularning botillari, fisqu zulmlariga yordam berish kerak, chunki bu kabi muomala qilich vojib bo'ladi, endi kofir va murtadligicha juda katta bo'lgan hokimliklar yonida ishlashdan albatta chetlatish kerak. Bu erda amirlarga itoat kilishga buyruvchi chidashlar bilan olib boriladigan chetlatish haqiqatidagi kurashlar davlatda qarshi kurashda. Yani, musulmon amirga itoat kilishga buyruvchi kurashlarda itoat ma'ruf-yaxshi ishlarda bulib shartnoma kilinadi. Agar unga itoat kilish zulm va botilga yordam berishga olib kelishi yuq fasod va ma'siyatni kuchaytirishni aniklash kerak bo'lsa, bu holat unga qarshi chiqish va itoat kilmaslik kerak bo'ladi. Chunki dinimizda sobit kuda shoki,

Chunki ular ommani o'qa hokimiyatning Haqiqiyiligini bilishdan adashtirib, chalg'itadi, ularning botil va zulmlarini haqiqat va adolat kilib ko'rasiz. Musulmon odam – hozirgi paytda u olim olim – fosiq va zolim xokim bilan hamshuhbat bulib yurishi odamlarni kuzda va xokimning yuli tug'riligining guvohi deb e'lon kilinadi.

Chunki, ularga zulm va fasodlari ustida aralashish ortidan bir necha xatlar kelib chiqadi. Jumladadan: ularning zulm va fasodlariga rozi bo'lish,

Ислом Нури

bottililariga murosa qilish, xaq qarshi ishlarni haqiqatda lom-mim demaslik, shuningdek ularning botil va fasodlarini odamlarga ko'zi bilan yaxshi ko'rish. Xususan bu ish bilan bog'liq ilm-fan va sharaflari odamlarni tomonidan o'tkazib yuborish, botilni rivojlantirishga sabab bo'lgan sabab, unga ishongan va xurmat qilayotgan qishloq xo'jaligidagi o'zillarga, shuningga, odamlarning haqiqatan nafratlanadigan va Alloxingning yashashiga bog'liqligi Ushbu sabablar bir kishida yomon ko'rib chiqildi, shubhasiz uni halol qildi.

Chunki ular zolim xokimlar qo'liga xalqqa zulm qilish, ularning haq-huquq va xurmatlariga tajovuzkorlik qilish , zo'rlik siyosatining kuch bilan yurishish kuroli boshqarilishi. Zolim xokim odamlarga xukmini katta orkali utkizadi. Shu boysdan ham ulug' mana shu kabi qat'iy va'idga - Ollonning g'azabiga loyiq bo'ladi.